

פרשת כי-תבוא

העמק דבר

9

ה' האמרת. מ"א חטבת, והוא לשון הגמרה ברכות ד"ו אתם עשיתו חטובה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטובה בעולם, ופירש"י לשון שבה וכמו יתאמרו כל פועלי און, והערוך בערך חטוב מביא הגמ' בזה הנוסח אתם עשיתו חטובה אחת בעוה"ב ואני אעשה אתכם חטובה אחת בעוה"ב, ובערך אמר ג' פירש חטובה לומר א' בעולם, כלומר דבר היכר לעין, ופירוש הענין דבזה הצרית הראת לדעת שאין כמותו שראוי להיות לך לאלהים וגו', וה' הראה לדעת בזה הצרית שאין כשראל הראוי להיות לו לעם סגולה וגו'. והראש"ע הביא בשם ר"י הספרדי פי' האמרת מגורם ואמר, ואינו מבואר, ונראה שכוון לואמרת אליהם, וכבר נבאר ריש ספר ויקרא שהוא מלשון חבור, וכן קרוב לפרש יתאמרו כל

פועלי און, יתחברו יחד לעשות מה שלא היה אפשר בזה כל אחד בפני עצמו, כידוע שחבור לרשעים רע לעולם. נחזור לענין הפרשה, שבה הצרית שנכתב על שקידה בעיני התורה, נחמדת את ה', כלשון הזוה"ק דאורייתא וקוב"ה ישראל חד הוא, ומש"ה נקרא התלמוד לחמו של הקב"ה כדאי בחגיגה ד"ד לכו לחמו בלחמי זה תלמוד, שכמו קרבנות נקראו לחם, את קרבני לחמי וביארנו במקומו בפ' פנחס שהוא לשון חבור שהקב"ה מתחבר כביכול את ישראל, כן הוא כח התלמוד הוא כמו לחם המחבר הנשמה והגוף יחד חבור עזום, כך תלמוד הוא המחבר את ישראל לאביהם שבשמים, ומש"ה מזלינן אהבה רבה אהבתו וכו' בצרכת התורה שהוא התלמוד, כמו שאומרים ותן בלבנו להבין ולהשכיל ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך וכו', ונקרא אהבה רבה, באשר שאהבת ה' לישראל הבאה ע"י התורה, וכן להיפך, יומר מאהבת ה' ישראל ע"י קרבנות, כמו שביארנו בס' שמות כ"ה כ' בהעמדת הכרובים ופניהם איש אל אחיו (א). כל זה נכלל בזה התיבה האמרת, דבזה הצרית נחמדת את ה', ובה לבאר תנאי ואופני זה החיבור, ומונה יחד פעולת החבור שנתחברו ישראל לאביהם שבשמים גם אז בצרית הר סיני, וגם אופן החדש שבה כאן, ואמר להיות דף לאהבה. למנהיג הטבע שלך:

הרחב דבר

(א) ובמו כן מתפרש בהלים ק"ב אתה תקום תרחם ליון וגו' ויראו גוים את שם ה' וכל מלכי הארץ את כבודך פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון ועם נבואה יהלל יה' כי השקיף ממרום קדשו ה' משמים אל ארץ הביטו לשמוע אנקת אסיר לפתח בני תמותה לספר לזיון שם ה' ותהלתו צירושלים בהקבץ עמים יחדו וממלכות לעבוד את ה'. הדקדוק מבואר, שהכל בלשון יחיד תפלת הערער וסיפיה דקרא בלשון רבים ולא בזה את תפלתם, וכן לשמוע אנקת אסיר לפתח בני תמותה, וכבר נדרש ע"י צרכה פ' אמור [פלי"ג], גם כפל לשון כי השקיף ממרום קדשו ה' משמים אל ארץ הביט, וכל הענין וחבור המקראות יש להבין. והענין דראה המשורר צרכה"ק דדוד אחרון יתפללו כל ישראל בראש השנה על מלכות שמים שישוב לירושלים ומלך על כל העולם כלו, אמנם כונת תפלה זו אין שזה לכל אדם, יש אהבה ה' בכל לבו ומתפלל על כבודו ית' שיגדל, ויש מתפלל ע"י כדי שבה ישוב ישראל על אדמתו, והכבדת ה' לאברהם אבינו בשעת מנוח מילה כמש"כ בס' בראשית י"ז ח', ויש שאין לו הרגש צרם הגלות להליכות עולמו בהלכה, וא"כ תפלתו זו גלי לב הוא לגמרי רק מנוח אנשים מלומדה. ואמר צרכה"ק פנה אל תפלת הערער, אותו יחד שכל ההמון המערער רחמי שמים מעומק הלב על כבוד שמים, מכ"מ ולא בזה את תפלתם של כל ההמון, אע"ג שתפלתם הוא רק בשביל טובת עצמם, או מן השפה ולחן, מכ"מ אל כביר לא ימאס תפלת הצבור הבאה יחד עם הערער. ואמר צרכה"ק תכתב זאת לדור אחרון של הגלות שתחייב תפלה זו שיראו גוים את שם ה' וכל מלכי ארץ את כבודו, ועם נבואה יהלל יה', בכל ימי ראש השנה שנעשים עם נבואה, כפי חז"ל על זה המקרא צרכה פ' אמור, ע"פ לשון הכתוב במוספי ר"ה ועשייתם עולה ולא והקרבנות, אלא מרמו שנעשים בריה חדשה, יהלל יה' בזה הסוכות, שיהיו צעוהים שנשמע תפלתם את מעט ואם הרבה. ואמר כי השקיף ממרום קדשו וגו', אע"ג שבאמת תפלת הצבור אין כדאי להיות נשמע, מכ"מ באשר השקיף ה' לרעה על מלאכי השרת היינו ממרום קדשו על המלאכים בריקיע של מטה, והתבונן כי גם בהם יש פה"ה, על כן ה' משמים אל ארץ הביט, על בני אדם אשר מעפר המה, הביט ברחמים לשמוע אנקת אסיר, מי שמטער על כבוד שמים, שהוא תמיד אסיר תקוה שאין מתפייס על שטוב לו גם בגלות, לפתח בני תמותה, ואותם שאין להם הרגש על צער השכינה, ורק מכ"מ מתפללים, מכ"מ יגיעו לספר לזיון שם ה' ותהלתו צירושלים בהקבץ עמים יחדו וגו', וכ"ו הרעיון מרמום צרכה"ק:

הרחב דבר

(א) ובברכות ד"א ב' א' ורצון אמרי אהבת עולם וכן הוא אומר מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתך על כן משכתי חסד, והוכחה זו סתומה לענין צרכה"ק. אצל ענין נבואה זו של ירמיה ל"א בה אמר ה' מנח תן צמדך עם שרידי חרב הנוך להרגיעו ישראל, מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתך על כן משכתי חסד, ויש להבין פי' מנח תן צמדך, וכי ההולכים בגולה ע"י נבוכדנצר היו צמדך, אלא הפי' של הנבואה, באשר הגולה היו בדאגה ובשממון מה יהיה להם בצאה זכות יהיו מתפרנסים בגולה, הן צמדך נתפרנסו בזכות תורה שהי' משה לומד תמיד עמהם, ובזכותם בארץ ישראל נתפרנסו בזכות עבודת הקרבנות, ושי' הדברים נקראו לחבי, בתורה כתיב לכו לחמו בלחמי ומפרשין בחגיגה ד' י"ד זה תלמוד, ובקרבנות כתיב את קרבני לחמי, ופי' של לחמי בזה אני מפרנס את עולמי, והארצנו בזה בס' צמדך ריש פ' תמיד, וכשגלו ישראל נשחממו בצאה זכות יפרנסו הקב"ה, הן קרבנות נפסקו, וכן התורה מעוטה בגלות, וא"כ מה יהיה ממנו. ואמר הקב"ה לירמיהו הנביא, מצא חן בברברי, פי' חן שהיה צמדך היינו כח התורה, עם שרידי חרב, הן השרידים מתרנן נ"ג וטילו, הלך להרגיעו ישראל, הנביא נטוה שילך להרגיע רוחם, שיש להם תקוה להתפרנס בזכות התורה כמו צמדך. ואמר עוד מרחוק ה' נראה לי וגו', באשר יש להתישב אהב אופן נוח לישראל אם להתפרנס ע"י כח התורה או ע"י עבודה, ע"י צא הנביא דעת התורה נוח לישראל בשני דברים, הא' מרחוק ה' נראה לי, דעת עבודה אינו אלא בארץ הקודש וצירושלים, אצל התורה היא בכל מקום. וע"י מניינם אנו פי' לשון מדרש פתיחה א"כ רבתי, עה"פ כל נמשך אסרו יחדיו מרחוק צדו, אין מרחוק אלא תורה, וכה"א מרחוק ה' נראה לי, והוא סמוך, ובצרכנו מבואר דהאי קרא של מרחוק איירי בתורה. ואמר הנביא עוד טעם שטוב ונוח לישראל כח התורה מכל העבודה, ואהבת עולם אהבתך, דקרבנות אינו אלא בשעה שצית המקדש קיים, אצל כח התורה היא אהבת עולם. וכו' פי' הגמ' ברכות הנ"ל דלרצון לומר בצרכת התורה שלפי ק"ש אהבת עולם מהאי קרא דמיירי באהבת התורה. ובס"ח הנביא על כן בשבתך חסד, פי' באשר נבדד אחד נוח לישראל אהבה ע"י קרבנות מאשר ע"י תורה, שהרי קרבנות צדק"ק היו כל ישראל וזכ"מ ע"י מחית השקל שנתנו בכל שנה, משא"כ תורה מי ומי נבחו להיות עמל בתורה, ומכש"כ כאשר אנו בגולה, ע"י הוסף הנביא צדק"ק, על כן כדי לזכות את כל ישראל בנת התורה משכתי חסד, בזכות מה שמתפרנסים את לומדי תורה הרי הם כהוגים בה, כדאיתא צירושלמי סוטה פ"ז ה"ד עמיד הקב"ה לעשות כל לבעלי מנוח (פי' מחויקי תורה כמבואר בקמחן מקראין) צילה של בעלי תורה מאי טעמא כי כלל החכמה כלל הכסף ואמר עץ חיים היא למחויקים בה ותומייה מאשר, ובצרכה ויקרא פ' כ"ה אי תלתא קריין דמחויקין תורה כבעלי תורה הני תרי קריין וכתיב אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יתחן בה, והיינו דאמר הנביא שיהיה להם חן שצמדך היינו עסק התורה, ובזכות זה יתפרנסו וימלאו חן לפניו יתברך, ואע"ג דצמדך היה המן יורד וכולם למדו תורה, משא"כ בגלות, ע"י המשיך ה' מדת חסדך של מחויקי תורה: